

KÜÇÜK ADIMLAR

Erken Özel Eğitim Programı

Küçük adımlar 0-4 yaş arasındaki gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik, eve dayalı bir erken eğitim programıdır. Avustralya'da özel eğitim gerektiren çocukların erken çocukluk dönemi eğitimlerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş ve Türkiye'ye uyarlanmıştır.

Erken eğitimin önemi nedir?

1990'lı yılların sonlarına doğru İstanbul'daki Zihinsel Engellilere Destek Derneği, özel eğitim gerektiren çocukların erken çocukluk döneminde eğitilmelerine olanak veren Küçük Adımlar Programı'nın Türkiye'ye getirilmesine ve Türkçeye uyarlanmasına öncülük etmiştir. Küçük Adımlar Programı'nın eğitim materyalleri sekiz kitaptan oluşmaktadır.

Program kitaplarının birincisi, programın dayanaklarını ve hangi koşullarda geliştirildiğini anlatmaktadır.

İkinci kitap, değerlendirme yapma, öğretim programı hazırlama, öğretim yapma ve çocukların olumsuz davranışlarıyla başa çıkma yollarını anlatmaktadır.

Üçüncü kitap, iletişim becerilerinde çocuğun düzeyini belirleme, öğretim amaçlarını saptama ve öğretim yapma becerilerini kapsamaktadır. Bu kitabın kullanımı diğer kitaplardan bağımsız olarak yapılabilir.

Dördüncü kitap, büyük kas becerilerini,

Beşinci kitap, küçük kas becerilerini,

Altıncı kitap, alıcı dil becerilerini,

Yedinci kitap ise, kişisel toplumsal becerileri kapsamaktadır.

- ✓ Bu kitapların her birinde, her bir becerinin nasıl değerlendirileceği, nasıl öğretileceği, değerlendirme ve öğretim sırasında hangi araç-gereçlerin kullanılacağı, sonuca nasıl karar verileceği, sonucun ne şekilde kayıt edileceği ve öğrenilen becerinin nasıl genelleneceği açıklanmaktadır.

Sekizinci kitap, dört, beş, altı ve yedinci kitaplarda yer alan becerilerin değerlendirilmesi ve bu becerilerle ilgili öğretim programı hazırlanmasına hizmet eden kontrol listelerini kapsayan Gelişim Becerileri Envanteri'nden oluşmaktadır.

Gelişim Becerileri Envanteri'ndeki beceriler, çoğu normal gelişim gösteren çocuk tarafından envanterde gösterilen yaşlarda edinilmektedir. Küçük Adımlar Programı, gelişimsel gerilik gösteren çocukların aileleri tarafından kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Çocuğun ev ortamında eğitilebilmesi için kolayca uygulanabilir ilkeler sunmaktadır. Ancak çoğu aile, anlama ve uygulamada desteğe gereksinim duymaktadır. 1996 yılından bu yana, özel eğitim ya da benzeri bölümü olan üniversiteler, öğrencilerini aile rehberi olarak

yetiştirerek K Adımlar Programı'nda gvlemlendirmektedir ve aile rehberlerinin yürüttükleri çalışmaları yakından izlemektedir.

K adımlar faklı şekillerde kullanılabilir. Deneyimli ğreticiler için zaman zaman başvurulabilecek bir kaynak olarak kullanılabileği gibi, deneyimli olmayan anne-babalar için de adım adım izlenecek bir rehber olarak kullanılabilir.

MAQUARIE PROGRAMI'NIN YANI K ADIMLARIN ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

Bu program zihin engelli çocukların olası en normal yaşamı sürdürmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

- Teroptik değil, eğitsel bir programdır. Diğer bir değişle, sorunların altında yatan nedenleri giderici terapi uygulaması değil, çocuğun öğrenmeye hazır olduğu becerileri ona öğretmeyi hedefler.
- Normal gelişim becerilerini ğretir. Programda yer alan beceriler, çocukların gelişim sürecinde kendiliklerinden edindikleri ve ileriki gelişimlerine yardımcı olan becerilerdir.
- K adımlarla öğretilir.
- Bu program titiz bir değerlendirme sürecine dayanmaktadır.
- Engelli ocukların öğrenmeleri, uygun zamanda uygun beceriyle karşılaştıklarında en verimli olur.
- Öğretim başlamadan önce, çocuğun tam olarak neleri yapabildiğini ve dolayısıyla, bir sonra ki aşamada neleri öğrenebileceğini belirlemeye yeterli zaman ayrılmalıdır.

K ADIMLAR NASIL KULLANILIR?

Size en uygun gelen şekilde kullanılabilir. Eğer K Adımlar 'ı sistematik şekilde, 'erken eğitimde' adım adım izlenecek bir program olarak kullanacaksanız;

1. İkinci kitabın birkaç bölümünü okuyun. Bu bölümler size değerlendirmeyi nasıl yapacağınızı ve amaçları nasıl saptayacağınızı göstermektedir.
2. nc kitabı okuyun. Bu kitap çocuğa iletişim becerilerini nasıl geliştireceğinizi açıklamaktadır.
3. Çocuğun iletişim becerilerini, üçüncü kitapta açıklandığı gibi değerlendirin.

4. Çocuğun diğer beceri alanlarında değerlendirmek için Gelişim Becerileri Envanteri'ne (8. kitap) bakın. Hangi becerileri değerlendireceğinize karar verin.GBE' de yer alan her bir maddeyi, 4., 5., 6. ya da 7. kitap'ta arayıp bulun. Böylece her bir maddenin nasıl değerlendirilmesi gerektiğini tam olarak anlayacaksınız.
5. Gelişim Becerileri Envanteri'ni (GBE) kullanarak çocuğu değerlendirin.
6. İletişim dâhil her bir gelişim alanında, gerekli olan her bir Beceri 'Dizisi'nde çocuk için amaç belirleyin
7. Öğretime başlayın.
8. Öğretimi sürdürürken, 2. kitap'ın geri kalan bölümlerini okuyun. Bu bölümler size kayıt tutma, oyun ve çocuğun yeni becerilerini nasıl edindiği konularında bilgi verecektir.
9. Çocuk yeni beceriler edindikçe, GBE' ni ya da iletişim kontrol listelerini kullanarak yeni amaçlar belirleyin.

KÜÇÜK ADIMLARDA NE NEDİR?

Kitaplardan, 4. 5. 6. ve 7. Kitaplarda Gelişim Becerileri Envanteri'ndeki (8.Kitap) her bir maddeyi nasıl değerlendireceğiniz ve nasıl öğreteceğiniz hakkında bilgiler yer almaktadır.

GBE çocuğu değerlendirmek ve amaç saptamak için kullanılacak dört kontrol listesini içermektedir. Bu kontrol listeleri dört gelişim alanını kapsamaktadır.

- Büyük kas becerileri
- Küçük kas becerileri
- Alıcı dil becerileri
- Kişisel ve toplumsal beceriler

beşinci gelişim amacı olan ifade edici dil becerileri 3. Kitap'ta yer almaktadır.

Her bir gelişim alanındaki beceriler, ilişkili becerilerden oluşan beceri gruplarına ayrılmıştır. Bu gruplara 'Beceri Dizisi' adı verilmektedir. Beceri dizileri farklı beceriler arasındaki ilişkilerin görülebilmesini sağlamak ve amaç belirlenmesini kolaylaştırmak üzere hazırlanmıştır. Küçük Adımlar' da yer alan bazı Beceri Dizileri ve bu beceri dizilerinin kodları aşağıdaki gibidir:

Büyük Kas Beceriler

- Yürüme Öncesi Beceriler (BK.A)
- Denge, Yürüme ve Koşma BK.B)

Küçük Kas Becerileri

- Bakma (KK. A)
- Tutma (KK. B)

Alıcı Dil Becerileri

- Dinleme ve Dikkatini Yönelme (AD: A)
- Jestlere ve Basit Talimatlara Tepi Verme (AD. B)

Kişisel ve Toplumsal Beceriler

- Toplumsallaşma ve Oyun (KT. A)
- Yeme-İçme (KT. B)

BECERİ DİZİLERİNİN KULLANIMI

Beceri Dizileri'nin bazıları birkaç beceriden oluşurken, bazılarında pek çok beceri yer almaktadır. Bazı Beceri dizileri bebek çok küçükken başlatılırken, bazıları daha büyük yaşlardayken başlatılabilir. Çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine ve kendi olanaklarınıza bağlı olarak, belli bir zaman diliminde her bir gelişim alanından birkaç Beceri Dizisi üzerinde çalışabilirsiniz; ya da, her bir gelişim alanından pek çok beceri dizisi üzerinde birlikte ya da sırayla, çalışabilirsiniz. Her bir beceri dizisinin başında genel bilgiler yer almaktadır. Eğer belli bir beceri dizisi ilk kez kullanılacaksa öncelikle bu ön bilgiler okunmalıdır. Bilgiler arasında, gruptaki tüm beceriler için söz konusu öğretim teknikleri ve araç-gereçlerin tanıtımı yer almaktadır.

Beceri dizilerinde yer alan kodların her biri üç bölümden oluşmaktadır

Örnek:

AD. B. 21

AD: Alıcı Dil Gelişim Alanı

B: Alıcı Dil Gelişim Alanlarının nesne ve resimler arasından seçim yapma beceri dizisini gösterir.

21: GBE' de o maddenin numarasına karşılık gelmektedir.

Dolayısıyla;

AD. B.21: 'İstendiğinde konuşana bir nesne verir.' becerisini temsil etmektedir.

Yani; AD. B.21, Alıcı Dil Kontrol Listesinde, B beceri Dizisinde, B Beceri Dizisi'ndeki 21.maddedir.

Yazılan her bir maddenin açıklamaları aşağıdaki bilgilerin tümünü ya da bazılarını içerir:

- Becerinin neden önemli olduğu,
- Diğer becerilerden hangileriyle ilişkili olduğu,
- Becerinin nasıl değerlendirileceği, (Gerekli materyaller, değerlendirme yöntemi ve becerinin hangi standartta gerçekleşeceğine ilişkin bilgi)
- Becerinin nasıl öğretileceği, (Bu bilgi belli yöntemleri vurgular.2.ve 3.Kitap'taki genel öğretim konularını destekleyici niteliktedir)
- Yerleştirme, Taşıma ve Oynama. (Bu başlığı Büyük Kas Beceri Dizileri'nin başlarındaki becerilerin çoğu maddesinde bulacaksınız. Bu bilgi çocukla günlük ilişkiler sırasında büyük kas gelişimini nasıl destekleyebileceğinizi göstermektedir.)

DEĞERLENDİRME

Değerlendirmenin Özellikleri:

1. Bu değerlendirme, özür çocuğun daha yavaş öğrenmesine yol açıyor olmasına rağmen, bütün çocukların becerileri aşağı yukarı aynı şekilde ve aşağı yukarı aynı sırayla öğrendikleri görüşüne dayanmaktadır.
 - Beceriye öğretmenize yardımcı olacak Oyun Zamanı ve Ev-içi etkinlikleri: Çocuğun bazı becerileri bu informal yaklaşımı kullanarak edinebileceğini görebilirsiniz.
 - Hatırlatma ve Genişletme: Bu bilgi çocuğun yeni edindiği beceriyi kullanmasını ve bu beceri üzerine yeni beceriler eklenmesini kolaylaştıracaktır.
2. Bu değerlendirme, çocukların normal olarak edindikleri en temel becerilerden ve bu becerilerin normal olarak öğrenilme sıralarından yola çıkmaktadır. Tüm becerileri kapsamamakla birlikte, uygulama kolaylığı açısından, çocuğun yaşamındaki hemen hemen tüm becerileri örnekleyen bir grup beceriyi içermektedir.
3. Bu değerlendirme, çocuğun neleri yapıp neleri yapamadığını tam olarak göstermektedir.
4. Bu değerlendirme, normal gelişim özelliklerine dayalı olarak bir sonra öğretmeniz gereken beceriyi, bir sonraki küçük adımı, belirlemenize yardımcı olacaktır.

GBE' yi hatırlayalım;

GBE' deki her kontrol listesi, bir dizi beceriden oluşmuştur. Aşağıda bazı özellikler yer almaktadır:

Büyük Kas Gelişimi

A.39: Karın üzerinde emekleme pozisyonuna geçer ve olduğu yerde sallanır.

B.67: Alış-veriş arabası gibi bir arabayı iterek yürür.

E.112: Ellerinden tutulduğunda bir bloğun üzerinden ya da en alt merdivenden aşağı atlar.

D.127: Küçük bir topu avuçlarıyla tutarak atar.

F.134: Üç tekerlekli bisikletiyle köşelerden dönebilir.

(Bu bölüm çalışılırken 8. Kitaptan izlenmeli)

GBE' deki her bir madde iki başlık altında sıralanmıştır:

Yaş Düzeyleri: GBE' de yer alan yaş düzeyleri, becerileri ortalama olarak çocukların hangi yaşlarda edindiklerini göstermektedir. GBE' de sıklıkla kullanılan yaş düzeylerinden bazıları;0-3 ay,3-6 ay, 6-9 ay, 18 ay, 2 yaş, 2-3 yaştır.

Beceri Dizileri: GBE' deki her bir beceri hem bir yaş düzeyi altında, hem de bir beceri dizisi içinde yer almaktadır. Her bir gelişim alanında pek çok farklı beceri dizisi vardır. Beceri dizileri, birbiriyle ilintili aynı uzun dönemli amaca yol açan becerileri bir araya getirir.

Örneğin; Alıcı Dil alanında aşağıdaki beceri dizileri yer almaktadır:

- Beceri Dizileri A: Dinleme ve Dikkati Yönelme: Bu beceriler tüm diğer daha ileri düzeydeki alıcı dil becerilerinin dayandığı temel bakma ve dinleme becerileridir.
- Beceri Dizisi B: Jestlere ve Talimatlara Tepki Verme. Bu beceri dizisinde çocuk basit jestlerin, sözcüklerin ve deyimlerin anlamlarını öğrenir.
- Beceri Dizisi C: Nesne ve Resimler Arasında Seçim Yapma. Bu beceri dizisi çocuğun, nesne adlarını öğrenmesini sağlar. Daha ileri düzeydeki beceriler, nesnelerin işlevleri ve ait oldukları kategoriler üzerinde yoğunlaşır.

Diğer gelişim alanları da ilişkili becerilerden oluşur. GBE' yi kullanarak çocuğu değerlendirmek için, her bir maddede açıklanan yöntemi izleyerek çocuğa bir dizi etkinlik sunulacak ve her çocuk bir etkinliği yerine getirirken gözlenecektir. Eğer çocuk gerekli standarda uygun şekilde etkinliği gerçekleştirirse, ilgili maddenin karşısına (+/-) işaretini koyarak kayıt tutulması gerekmektedir.

Her bir kontrol listesinin sağ tarafında birçok sütun yer almaktadır. İlk değerlendirme için en soldaki sütunu kullanın ve sütunun üzerine tarihi yazın. Diğer sütunları daha sonra yapacağınız değerlendirmeler için kullanabilirsiniz. Değerlendirme sırasında kontrol listelerindeki sütunlara (+/-) işaretini koymaya başlamadan önce;

- Neyi değerlendireceğinizi,
- Nasıl değerlendireceğinizi,

- Değerlendirme için kullanmanız gereken araçları gözden geçirmekte fayda vardır.

Her bir kitap'ta yazılı olan *Değerlendirme Nasıl Yapılır?* Başlıklarının altında bilgiler, her bir maddenin neden olduğunu, değerlendirmeyi nasıl yapacağınızı ve gerekli araçlar açıklanmaktadır. Ayrıca, bu bölümde çocuğun (+) alabilmesi için gerekli standart da açıklanmaktadır. Değerlendirmenin her gün biraz yol alarak sonuca ulaşacak şekilde değişik günlere yayılmasını öneririz.

Değerlendirme yaparken, neyin değerlendirileceğine karar vermek ilk aşamadır. Çocuğun uygun olan her bir Beceri Dizisi'nde hâlihazırdaki durumunu, düzeyini belirlemek üzere bir değerlendirme planı yapın. Eğer çocuk henüz bebeklik aşamasındaysa, her bir gelişim alanında çocuğunuza uygun bir ya da iki *Beceri Dizisi* olabilir. Eğer çocuk daha büyükse ve gelişimi ileri düzeydeyse, her bir gelişim alanında pek çok *Beceri Dizisi*'ndeki durumunu belirlemeniz gerekebilir.

Kural: Çocuğun zorlanmaya başladığı noktayı buluncaya kadar, o beceri dizisinde değerlendirme yapmayı sürdürün.

Eğer çocuğu önceden tanıyor ve özelliklerini biliyorsanız (ki, olasılıkla aileleri bunu biliyorlar) değerlendirmeyi çocuğun tahmin ettiğiniz düzeyini oluşturan yaklaşık maddeden bir önceki maddeden başlamalısınız. Böylece çocuk başarı duygusunu tadabilecektir.

Değerlendirme sırasında, Kitap'ta yazılı olan araçları ya da değerlendirme yöntemini, sizin, çocuğun ve bulunan ortamın özelliklerine uygun olabilecek şekilde uyarlayabilirsiniz.

Değerlendirme ortamlarını verimli kılabilmek için;

- Kısa oturumlar planlayın.
- Farklı içeriklerde oturumlar planlayın.
- Her bir değerlendirme oturumunu başarılı bir etkinlikle başlatıp bitirin.
- Zor bir beceriden sonra kolay bir beceriye yer verin.
- Değerlendirme ortamlarını farklılaştırın.
- Öz bakım becerilerini, günün uygun zamanlarında değerlendirin.
- Değerlendirmeye aile bireylerini ve çocuğun arkadaşlarını da katın.
- Her gün değerlendirmeyi düşündüğünüz maddeleri ezberleyin.
- Esnek olun.
- Değerlendirme sırasında her zaman yaptığınız şeylerden farklı hiçbir şey yapmayın .
- Değerlendirmeyi üç ayda bir tekrarlayın.